

* ԵՆՐԵՎԱԿՈՐ ԵՐՄԱՐԻ ԵՎ ՍՈՒՐԵ ԾԱՌԻՄ

**Դագարու Սարյանի անվան արթեստի դպրոցի 50-ամյակին նվիրված
հորելյանական համերգը, դպրոցի դահլիճում,
ուժականացնելով 26-ը 2021 թ.**

Երևանի Դ. Սարյանի
արվեստի դպրոցի
մեջամբ Արականց Արվեստական

**Դ. Սարյանի
անվան արվեստի
դպրույի 50-
ամյակին
Ավիրված
Տարեվերգյան
հանդիսությունը**

ԼՈՒՄՆԵ ԶԳԹՎՐՅՎԱՆԻ ՎՆՎԱՆ ՀԱՇՎԹԵՏԻԿԱՆ, ԽՉՑՈՒՅԹ

Մրցույթի հանճնախմբի կազմը. Առնոլդ Քոչարյան, Օվգա Գարյայան, Սուսաննա Նաևանյան, Քրիստինն Խափալյան, Կարենն Միւրայան, Կարենն Զերյանյան

**✓ Ծովինար Զալոյանի դասախոսությունները
«Պատմական Հայաբանի գեղագիտական ապահովագործություններ» 7**

✓ ՆՈՐ ՀՐԱՏՎՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

10

ԱՎԱԿՐԻ ԿՈՆՍԵՐՎԱՑՈՐԻՎՅԻ ՀԱՄԵՐԳՎԱՐԱՀԸ
ՎԵՐԱԲՎՑՈՒՄԻՑ ՀԵՏՈ ԿԿՐԻ
ՇԱԽԼ ՎՃԱՎՎՈՒՐԻ ՎՆՈՒԾ

ԺԱՄ-ՂԻՐԻԿ ԲԵՐԾԵԿ, ՅԱՍԱՄԻԿ ԹՈՒՄԱԳԻԱՆ, ՄԻՋԱ ԿԱՆԱՎՈՐ

ՀԱՅՐԵՆՎԱՒՐՈՒԹԻՒՆԸ
ՍՎՀՄՎԸ ՉՈՒՆԻ...
Հոգեհանգստեան Պաշօն
Նուիրուած՝
Նահարակ
Հերոս Գերզ Հաշեանի
Նիւ-Եռողիւմ

«ՄԱԹԵՎՈՍ ՄՈՒՐՎԵՅՎԱՆ ԵՎ ՔՐԻՍՏՈՓՈՐ ԿԱՐԱ-ՄՈՒՐԵՎՈՒ»

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիա 100-ամյա հորեցյանին 1921-2021 թթ. տեղի ունեցան թե՛ պրոֆեսորադասախոսական և թե՛ ուսանողական գիտաժողովները: «Երաժշշու» ամսաթերթի էջերում հրատարակում ենք արդիական և թեմատիկ ուսանողական գեկույցներից, որոնք տրամադրվել են հրատարակչությանը ուսանողների և դեկանական կողմից: Սույն հոդվածը լուսաբանվում է հայ անվանի կոնսերվատոր, խմբավայր Ք. Կարա-Սուլըզյանի գործունեությունը նաև որպես կոնսերվատոր և հասարակական գործիչ երաժշտագետ, բանահավաք Մաքենոս Սուլըզյանի աշխատություններում:

ՀՍՍԴ արվեստի վաստակավոր գործիչ (1967), արվեստագիտության դոկտոր (1972) Մարկոս Մուլրադյանը (1911-1987) ժապավել է Երաժշտագիտական և Երաժշտա-հասարակական ընդգրկուն գործունեություն։ Գիտական ուսումնասիրություններին զուգահեռ՝ Երաժշտագետությունը գրանցվել է նաև բանահավաքընթայանը։ Կազմելով Մ. Մուլրադյանի մատենագիտության ցանկը կարող ենք լսութանառ նշել այն ամենը, որը կապված է նմիական սաբանվող երաժիշտների կյանքին և գործունեությանը։ Մեծ է Երաժշտագետի ավանդը կոմիտասագիտության կայացման և զարգացման գործունեություն։ Այդպես, օրինակ, կարող ենք առանձնացնել հեղինակի Կոմիտասին նվիրված հոդվածները (թվով 16), որտեղ անդրադարձ է կատարվել վարդապետի տարրեր շրջանների գործունեությանը, նամակագրական կապերին, որի մասին առիթ ենք ունետի գելութեալ։

զստառաբարձր աշխատավոր որը կատարվել է ի նպաստ հայ երաժշտագիտության զարգացմանը: Ս. Սուրայանը ինը մենագրությունների հերինակ է, որոնք առայսու չեն կողընում իրենց արդիականությունը և հայ երաժշտագիտության մեջ շարունակում են լինել պահանջված: Ս. Սուրայանն իր ծավալած երաժշտագիտական գործունեության ընթացքում հոդվածներով և մենագրություններով ուսամհան անորոշական է ասկան լուրջ:

«Մարեկոս Մուրադյան եվ Քրիստափոր Կարա-Մուրզա»

Ք. Կարա-Մուրզան (1853-1902) բազմաթիվ երգերի և ռոմանաների, գործիքային ստեղծագործությունների, անավարտ «Շուշան» օպերայի, հնչպես նաև դրամատիկական ներկայացումների համար գրված երաժշտության հեղինակ է:

Ք. Կարա-Մուլրզայի գրչին են պատկանում բազմաթիվ երաժշտական-քննադատական հոդվածներ, տարբեր համերգների, օպերային ներկայացումների և ժամանակակից երաժշտների գրունենությանը վերաբերող վերլուծականներ, կարծիքներ և երաժշտագիտական ակնարկներ։ Որպես երաժշտական քննադատ Կարա-Մուլրզան անդրադարձել է այդ ժամանակաշրջանի համար շատ կարևոր երաժշտական և գիտագիտական խնդիրներին։ Այդուհանդերձ, հայ երաժշտական մշակույթի զարգացման համար Ք. Կարա-Մուլրզայի բազմակողմանի երաժշտական և կրթական գործունեության մեջ ամենամեծ արժեքը նրա անձնության աշխատանքն է՝ կապված խնդիրներին արվեստի հետ։

Ք. Կարա-Մորդային Ծվիրված մինչ խորհրդային շրջանում գրած ուսումնասիրություններն իրենց արժեքավորության հետ մէկտեղ՝ տես լազոր ամոռուալամ ապահովական առաջարկությունները:

որթան հետ սպազմ չըս վայրի ասրդյացական վակագուցուացում տալ երաժշտի գործունեության մասին, Երբեմն նույնիսկ հակառակը՝ անարդարացի քննադատելով, ձևավորել հասարակության մեջ թերի կարծիք։ Անհրաժեշտ էր նոր փաստերով ամրագրված և անշատ ուսումնասիրություն, որը հնարավորինս բազմակողմանի կներկայացներ մեծ հայրորդ անուրանալի վաստակը, և այդպիսին դարձան Ս. Մուլրայանի մենագրությունները, որոնք լուսաբանում են թ. Կարա-Մուլրզայի նվիրական ստեղծագործական և համերգային գործունեությունը, հայկական բազմաձայն երգեցողության կայացման և զարգացման գործընթացում խմբավարի անուրանալի վաստակը, ինչպես նաև ներկայացնում կյանքի դվյարին փուլերը նկարագրող հարուստ նամականին։ Երաժշտագետը բարձր է գնահատել թ. Կարա-Մուլրզայի անկուտրուն կանքը մշակույթի զարգացման գործում և այն նորարարությունը, որը կատարեց երաժշտուհայ մշակույթում։ Ինչպես իրավացիորեն նշում է Ս. Մուլրայանը. «Իր բազմակողմանի և բազմարովանդակ երաժշտական-հասարակական գործունեությամբ նա [թ. Կարա-Մուլրզա - Լ. Ս.] անջնջելի հետք է բողել հայկական երաժշտության պատմության մեջ։ Դանդես գալով իրեն կոմպոզիտոր, ժողովրդական երգեր հավաքող և մշակող, երգեցիկ խմբեր կազմակերպող և ղեկավարող, մանկավարժ, համերգային գործունեության կազմակերպող, երաժշտութեանադատ և դասախոս, նա խաղացելի անգնահատելի առաջադիմական դեր հայ ժողովրդի կյանքում և տվել է ժողովրդին ու հայրենիքին ծառայելու մի հիմնակի օրինակ»։

Ք. Կարա-Մուրզային Ըվիրված անդրանիկ մենագրությունը՝ Դովիկաննես Կարապետյանի լուսումնասիրությունն էր, որը մեկնարկային դարձավ և հիմք հանդիսացավ հետագա լուսումնասիրությունների համար: Ս. Մուրայյան անդրադարձ է կատարել Ք. Կարապետյանի գրքին, մատնանշելով աշխատանքի կարևորությունը հայ երաժշտագիտության մեջ: Ի մի բերելով Կարա-Մուրզայի գործունեությանը Ըվիրված և մինչ այդ լույս տեսած այլ հեղինակների կողմից հրատարակված հոդվածներն ու աշխատությունները՝ Ս. Մուրայյանն արդարացիորեն նշել է նախորդների առավելություններն ու բերությունները, ինչպես և նորովի է մեկնարանները:

Իր առաջին մենագրության մեջ՝ «Քրիստովոր Կարա-
Մուլզա» (կյանքը և երաժշտահասարակական գործունեու-
թյունը), Մ. Մուրադյանը մանրակրկիտ լուսաբանել է կոմպո-
զիտորի կյանքի բոլոր շրջափուլերը, երաժշտահասարակա-
կան գործունեության կարևորագույն տարեթվերը: Անփոփե-
լով Ք. Կարա-Մուլզայի համերգներին պարբերականներում,
մասնությամբ անդրադարձ կատարած և լուսաբանված բոլոր
արձագանքներն ու հողվածները Մ. Մուրադյանը մատունա-
շում է այն քաղաքները, որտեղ կոմպոզիտորը կազմակերպել
է երգեցիկ խնճեր (1885-1902 թթ. Ժամանակահատվածում
թվով 50 համերգ), ինչպես նաև թվարկում իր իսկ հեղինակած
ստեղծագործություններն ու ժողովրդական երգերի մշակում-
ները (թվով 23): Երաժշտագետն առաջին անգամ ներկայաց-
րել է նաև Ք. Կարա-Մուլզայի կողմից մշակված ոչ միայն հայ-
կական, այլ նաև ռուսական, ուկրաինական, վրացական
(թվով 33) ժողովրդական երգերի երկացանկը:

XIX դ. Երկրորդ Կեսին ստեղծված պատմական բարդ ժամանակաշրջանում, երբ չկար հայկական անկախ պետություն, յուրաքանչյուր ազգային ազատագրական և մշակութային շարժում ծամր հետևանք կարող էր ունենալ: Սակայն Կարա-Սուլրզան ջանը ու եռանդ չէր խնայում, ինչպես նաև հայկական երգը թեմից հնչեցնելու առիթը բաց չէր բողոքում, որպեսզի հայ ժողովուրդը չկորցնի իր երաժշտական իմբռությունը, չձուլվի այլ ժողովուրդների մշակույթի մեջ: Քանի որ հայրենասիրական բնույթի երգերն արգելված էին, թ. Կարա-Սուլրզան փոխում էր վերնագրերը, այդպիսով հնարավորություն տալով երգերի հնչեցմանը: Կոնպազիտորը յուրահատուկ նոտեցում է ցուցաբերել նաև երգեցիկ խմբերի անձնակազմերի հավաքման հարցում, քանի որ երգիշ-երգչուիհներից և ոչ մենք երաժշտական կրթություն չունեին՝ ուստի նոտաճանաչ չին, թեև կարողանում էին շատ կարճ ժամանակում սովորել և կատարել երգը: Այս առիթով

ինքը՝ Կարա-Սուլրան, պարբերականներից մեկում գրում է. «Խոնդի կազմը վերին աստիճանի հետաքրքիր է: Մոտ նայելով երգիչների դեմքերին, դուք կտեսնեք այստեղ առաջին կարգերում Ձեր հարևանութուն, նրա կողքին գիմնազիայի Ձեր ծանոթ մի աշակերտին, մյուս կողքին Լազարյան ծննդանի մի սանի. այնտեղ Ձեզ հայտնի վարժուհուն, նրա կողքին կանգնած երգուտ է գիմնազարք, իսկ նրա կողքին կոշտ կակարը. և այս բոլոր Ձեզ ծանոթ դեմքեր, որոնց Դուք ամենն օր պատահում եք փողոցում և ոչ մի մասնագետ երգիս»:

Իհարկէ այս առումով, Օրաք չունեին բարձր որպիսի կատորհականություն, սակայն այն, ինչ պետք է փոխանցվեր հասարակությանը, իրագործվում էր լիարժեք: Թենական կատարումների համար Ք. Կարա-Մլորզան գտնում էր, որ ժողովրդական երգը պետք է հնչեցվի քառածայն մշակմամբ, թեև նշում էր, որ «Եղբայր քառածայն թես նմելու ծների մնչեց մեծ զգուշություն է հարկավոր օրինակ, ավելի լավ է միհածայն երգել, քան դաշնամուրի վաստ մերդաշնակությամբ»: Սնամակն ավես ավելի լավ է քառածայն դաշնամուրով երգել, քան օրինակով, որը համապատասխան չէ խմբին ոչ մերդաշնակությամբ: Եթե երգականությունը լավ է համապատասխան՝

Ս. Մուրախյանի մենագրության կարևոր էջերից է կոմպոզիտորի նկատմամբ որոշ մտավորականների մեջն ասած ողբարիացական վերաբերմունքը: Քիչ չէին գործիչներ, եկեղեցու սպասավորներ, ուսուցիչներ, որոնք ամեն կերպ խոչնդուում էին Կարա-Մուրզայի աշխատանքը, արժեգորկում նրա մանկավարժական և բժնական գործունեությունը: Կարա-Մուրզայի նամակներին ծանոթանալիս կարդում ենք. «Դասկացողները գիտեն, որ այս գործը ես կարողանում եմ տանել միմիայն իմ տոկունությամք և իմ իդեային հետևելով՝ որովհետև Բաքվի՝ մոտ հինգ հազար ռուբլու տարեկան եկամուտը թողել և հազար ռուբլով էջմիածին եմ գնացել ծառայելու: Ինքու ոչ մի ապահովություն չունենալուց հետո, միշտ նյութական նեղություն եմ կրում, և չորս հազար ռուբլի պարտը ունեմ: Այսուամենայնիվ գործը շարունակում են առանց մի որևէ ֆոնդի կամ օժանդակության»:

Այսպիսի վերաբերմունքի արժանացել են շատ նվիրյալներ, ովքեր չհանդուրժելով ստեղծված ճնշող մթնոլորտ՝ շարունակում էին իրենց ազգանվեր գործունեությունն այլ երկրներում և քաղաքաներում։ Նման օրինակ է Կոմիտաս Վարդապետը, ով իր մշակութանվեր աշխատանքը շարունակեց Կ. Պոլսում։ Եղիշաճնում տիրող միաջավայրը նտահոգել է Կոմիտասին և երկար տարիներ նամակագրական կապեր ունենալով Արշակ Չոպանյանի հետ, նա իր նոռումներով կիսվել է այդ մասին։ Կարա-Մուրզային ոգևորող առյուրներից մեկը դա հասարակությունն էր, որը բարձր էր գնահատում երաժշտի նվիրական և անչափ կարևոր աշխատանքը։ Դրա վկայությունն է հենց առաջին համերգից ստացած տպավորությունները, որը տեղի ունեցավ 1885 թ. մարտի 15-ին, Արքունու քատրոնում։ Այս քառածայն երգչախմբի առաջին համերգի տպավորությունները

Համայնքական առողջապահության վեհապետությանը մեջ մտնելու հիմքը մասին ք. Կարա-Մուրզայի կենսագիր թ. Կարապետյանի գործից երաժշտագետը մենագրության մեջ, հետևյալ մեջքեռումն է արել. «Կարագոյրը բարձրանում է կամաց-կամաց և հասարկության առաջ պատկերանում է թեմի վրա մի փոքրիկ խումբ պատմական հայկական հագուստներով, տպակորությունը մեծ է լինում: Դասարակությունը հավանում է նրա երգերը և մի քանիչը կրկնել է տալիս: Դանդիսականներից շատերն շտապում են թեմի ետևան իրենց առանձին շնորհակալությունը հայտնելու Կարա-Մուրզային: Մինչև անգամ այցելուներից մեզը՝ զնապետ Սելիք Ազարյանը խսրին ընծայում է 25 օրուքի: Ներկայացումը վերջանում է: Դանդիսականները բացականչություններով թղթացնում են բատրունք Պուրսը Կարա-Մուրզային դիմավորում է երիտասարդներին մի խումբ և օպացիաներով ծանապարհ է լինում: Դասարակությունը ցրվելով տները, շատերը ծանապարհին արդեն փորձում են երգել այն երգերը, որոնք ավելի որու են են եկեղեց և ավելի հեշտ էին: Այդ օրը Կարա-Մուրզայի կյանքի ամենաըստակ օրերից մեջ են՝

Ք. Կարա-Մուլգայի երգչախմբային գործունեությունը Մ. Մուլգայանը վերլուծել է 1956 թ-ին տպագրված հոդվածում, որտեղ արժևորել է կոմպոզիտորի դերը հայ քառաձայն երգչախմբի ստեղծման և զարգացման գործուն: Այդ հոդվածը Մ. Մուլգայանի ատենախոսության մի մասն էր, որը հետագայում լույս տեսավ որպես Երկրորդ մենագործություն: Ս. Մուլգայանի աշխատության մասին դրական կարծիքներ հայտնեցին Ք. Քուչնարյանը, Գ. Տիգրանովը, Գ. Ստեփանյանը, Մ. Աղայանը և Ռ. Արայանը:

Իր Երկրորդ մենագործության մեջ Ս. Մուրայանն էլ ավելի մեծ ցավով է գրում Ք. Կարա-Մուրզայի համեղակ իրագործվող անօրինականությունների մասին, մասնավորապես՝ Ալեքսանդրապոլում (Ներկայունս Գյումրի) անցկացվող ամառային համերգը, որը նպատակային ծախողեց կղերա-պահապանողականները, կոնցովիտորի մասին զանազան հերյուրանքներ և բյուր կարծիքներ տարածելով։ Մ. Մուրայանն իր աշխատանքում ներկայացրել է «Մշակ» թերթի խմբագիր Յ. Տիգրանյանցի նամակը՝ կատարվող իրադարձության մասին. «Կարա-Մուրզայի համերգի նախօրյակին զանազան տիրացուներ ու խալիքաներ սկսուան են երիտասարդության մեջ ագիտացիա նղել՝ ուղղագիտ Կարա-Մուրզայի դեմ և ստիպում են նրանց չգնալ համերգ։ Բայց

ցի այդ, Կարա-Սուլրզային մերժում են տրամադրել քաղաքային ժողովարանի դահլիճը։ Նրանք իրենց հալածանքը պարուրում են կրոնական քողով՝ իբրև պատրիվակ օգտագործելով Կարա-Սուլրզայի կաթոլիկական դավանանքի պատկանելը։ Սակայն այդ գործի արտաքին, կողմն էր, իսկ ըստ էության դա հալածանք էր հայկական երաժշտության դենկլրատական թիկ ներկայացուցչի դեմ՝ կազմակերպված ռեսակցիոներների կողմից, որոնք վերջ ի վերջո հասնում են իրենց նպատակին։ Կարա-Սուլրզան առանց համերգ տալու հեռանեմուն է քաղաքից»։

Նամակի Վերջում Ք. Տիգրանանցն իրավաշիրեն գրում է. «Որ Կարա-Սուլրզան ենթարկվել է հալածանքի, այս հայտնի է ամենքին, նրան հալածեց մեր պորտապոյչ և բըռ-մակալ հոգևորականությունը, նրան հալածեցին Դայաս-տանյաց Եկեղեցու հարազատ զավակները, բայց թե պիտի գար մի օր, որ նրան պիտի հալածեր և մեր Երիտասարդությունը, այդ ավելի քան անսպասելի և հրեշալի էր: Ափսոս, որ մենք այդ օրին էլ հասանք»:

Կարա-Մուրզան գտնում էր, որ հյուկական երաժշտությունը զարգացնելու կարևոր պայմաններից մեկը, դա միաձայն երգեցողությունից քառածայնին անցնելու էր, թեև իրագործել այդ ամենը բավականին դժվար էր, քանի որ ազգային երգանտածողությունը միաձայն էր: Կոնպոդիստորը փորձեց համագործակցել Էջմիածնի Գևորգյան ճեմարանի հետ, սակայն ոչ բոլոր բարձրաստիճան հոգևորականներն էին կիսում այդ կարծիքը: Երկարատև աշխատանքներից և դժվարին փորձերից հետո, Կարա-Մուրզային վերջպես հաջողվեց իրագործել իր վաղեմի երազանքը, որի մասին նա փորձեց գրել «Մշակ»-ում, սակայն ինչ-ինչ պատճառներով հոդվածն այդպես էլ մնաց անտիպ: Օգտվելով ՀՍՍՌ ԳԱ Գրականության և արվեստի թանգարանի (այժմ՝ ԳԱԹ) երաժշտական բաժնի արդիսիվ անտիպ Ծյութերից Ս. Սուրայյանը Կարա-Մուրզայի այդ ուղերձն առաջին անգամ հրապարակեց իր մենագրությունում:

«Բասան տարվա աշխատության վերջին տասը տարին
Կովկասում զանազան ընտանելիքան, հասարակական և բե-
մական միջոցներով գաղափարներս արծածելու հզուր չգ-
նացին: Քառածայն երգեցորդությունը հայորեալունը լրապես
տարապէ: Ես վարձատրված եմ, իհմա հրավիրում եմ շարու-
նակել ով կամի, իմձ հետ կամ առանձին միևնույն է: Ուամի-
կը իհճանից շնորհակալ է: Պահպանողական կուսակցու-
թյունը միայն ճնշում գործեց, և վեհափառը երկու հակասա-
կան կարծիքներ հայտնելով, Ա. Էջմիածնում գործ դադա-
րեցրեց: Բայց քառածայնը ամեն տեղ դուրս է մորում միա-
ծայն երգը: Այդ արդեն ուրախախի է»:

Ս. Մուրախյանի այս ուսումնասիրությունները ոչ միայն նոր մոտեցում ու լուսաբանում տվեցին Ք. Կարա-Մուրզայի կյանքին և նվիրական մեծ գուշունեությանը, այլ նաև հստակեցրին և պարզաբանեցին երաժշտի շուրջ ձևավորված թյուր կարծիքները։ Մեր հետագա աշխատանքները միտված են լուսաբանելու և ներկայացնելու Ս. Մուրախյանի մենագրություններում և հոդվածներում տեղ գտած հայ երաժշտների և մտավորականների դերն ու նշանակությունը, որոնք մեծ ներդրում ունեցան հայ ժողովրդի երաժշտական կյանքում և մշակույթում։

Ներկա հոդվածում շարունակում ենք լուսաբանել անվանի երաժշտագետ, բանահավաք Մ. Մուրախյանի գիտական գործունեությունը, առանձնացնելով երկու արժեքավոր մենագրություն, նվիրված անվանի կոմպոզիտոր, բանահավաք, խմբավար, երաժշտական գործիչ, հայ խմբերգային երաժշտութեան հիմնադիրներից մեկն ք. Կառա-Մուրախյան:

Ο. Συτριψαγιάνην ήρε πιστινά υποκλητήριαν διεύθυνση. Καταρχή στην ημέρα της απόφασης της Δημοκρατίας να παραιτηθεί από την πρωτιά της στην πρώτη συνεδρία της Βουλής της Ελλάδας, ο Αριστοτέλης έγραψε στην Αθηναϊκή ιστορία την πιο γνωστή παροτρυντική λέξη: «Επειδή ο θεός μας επέβλεψε την ανθρωπότητα σε μια περίοδο που οι άνθρωποι δεν έχουν πάρει κανένα βήμα προς την ανάπτυξη της φύσης τους, οι άνθρωποι δεν έχουν πάρει κανένα βήμα προς την ανάπτυξη της φύσης της πολιτείας τους, οι άνθρωποι δεν έχουν πάρει κανένα βήμα προς την ανάπτυξη της φύσης της πολιτείας της πόλης της Αθηναϊκής Μητροπόλεως».

**ՍԱՐԳԱՅԻՆ ԼԻՆԴԱ
ԵՊԿ ՔԱՂԱՔԱՎՐԱԿԱՆ III ԿՈՒՐՍԻ ՊԱՍԱՆԴ
ՂԵՂԱՎԱՐ՝ ՏԻԳՐԱՆՅԱՆ ՄԱՐԻԿԱՆՆԱ
ԵՐԱԾՄԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎՈՐ**

Դ. Սարյանի անվան արվեստի դպրոցի 50-ամյակին նվիրված տարեվերջյան հանդիսությունը

7-րդ դասարամի սամ Ա. Մելիքյան,
դասասուու Ս. Արմենակյան

Դպրոցի աշակերտուի Ա. Աշճան,
դասասուու Ժ. Բաղրամյան

Դպրոցի դասասուու Ս. Սարգսյան,
նվազակցող՝ պրոֆեսոր Ս. Սարգսյան

Դպրոցի դրամակարտ
Պ. Սույցյան

Պրոֆեսոր Ս. Քեչելը
կերպարվեստի բաժնի
ցուցահանդեսին

3 Համերգի ամենահաճելի պահն այն էր, որ դպրոցի 50-ամյակի կապակցությամբ թվով 24 ուսուցիչ պարգևատրվեց Թանգրեռ-Ձեյթուն վարչական շրջանի նեկավարի պատվորերով, Երևանի քաղաքապետի պատվորերով և ոսկե մեդալ-

Հարությունով, կոմպոզիտոր, կոմսերվատորիայի պրոֆեսոր և դաշնակահար Սուլեմ Զաքարյանը, կոմսերվատորիայի պրոֆեսոր, խմբավարական արվեստի մեծ վարպետ Իվան Կարդանյանը, նկարիչ, մանկավարժ Եղուարդ Շիրակյանը, անվանի նկարիչ Խաչիկ Գյուլա-

թյուն, որի ընթացքում հյուրերը փոխանակվեցին համերգից ստացած տպավորություններով: Իր հիացմունքն արտահատեց կոմպոզիտորների միության նախագահ Արամ Սարյանը՝ շեշտելով, որ դպրոցը պատվով է կատարում սերունդների մեջ բարձրորակ արվեստ սերմա-

Պարգևատրում, վոկալ բաժնի
վարիչ՝ Ս. Կարապետյան

Պարգևատրում, ջութակի դասասուու
Ս. Արմենակյան

Պարգևատրում, դաշնամուրային
բաժնի վարիչ՝ Ն. Խորյայյան

Պարգևատրում, կերպարվեստի
բաժնի վարիչ՝ Ա. Ղազարյան

Պարգևատրում, դաշնամուրի դասասուու,
դոցենտ Ժ. Բաղրամյան

Դպրոցի կվարտեն, դեկան՝
դոցենտ Ժ. Բաղրամյան

Պրոֆեսոր Վալերի
Դարությունովի վոկալ
դասարամի շրամակարտ,
սիրված և ճանաչված
օպերային երգիչ
Գուրգեն Բավեյան

Դպրոցի աշակերտուի համար
դասարամի դասարական
դասարամի դասարական

Դպրոցի դասարամի միջազգային
մրցույթների դափնիկի՝ Ք. Աղաքարյան

Ներով: Դպրոցի ազգային նվագարանների նվագախմբի նեկավար Գագիկ Ղանիելյանը և դպրոցի դաշնամուրի դասասուու, դոցենտ ժամանակակից պարգևատրվեցին Երևանի քաղաքապետարանի «Էրեբունի-Երևան»

միջյանը, ճանաչված պարուիի Լենա Մարտիրոսյանը, ՀՀ վաստակավոր արտիստ, թմբկահար Արմեն Թութունջյանը: Եվ իհարկե խոսվեց նաև արվեստի այն մեծանուն վարպետների մասին, ովքեր ստեղծագործում են

նելու իր առաքելությունը: Խսկ ժողովրդական արտիստ, պրոֆեսոր Մարտին Կարդանյանն իր տպավորություններն արտահայտեց երաժշտությամբ՝ հյուրերի համար կատարելով Ղազարոս Սարյանի ստեղծագործություններից: Գովեստի և հիացմունքի խոսք ասաց Ղազարոս Սարյանի դուստր Սոֆյա Սարյանը և շեշտեց, որ դպրոցը բարձր է պահում տոհմիկ մտավորական Սարյանների անունը: Խոսք ասեցին նաև մշակույթի այլ գործիչներ, արվեստագետներ, ինչպես նաև դպրոցի ուսուցիչներն ու տնօրենը:

Ղազարոս Սարյանի անվան արվեստի դպրոցը նշակութային մեծ ու ջերմ օջախ է, որի պատերի ներքո անենորյա քրտնաշան աշխատանքի շնորհիկ կերտվում է Երևանի ամենակարևոր հենասյուններից մեկը մշակույթը:

ԱՆԱԿԱՆ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Դ. Սարյանի անվ. արվեստի դպրոցի
քատերական բաժնի վարիչ և ուսուցչուի

Հյուրասիրություն համերգի հետո

Կոմպոզիտորներ՝ համդիսատեսի շարքերում

Դ. Սարյանի դուստր
Սոֆյա Սարյան

2800 հուշամեդալով: Դպրոցի ջութակի դասասուու Սուլաման Արմենակյանը պարգևատրվեց ՀՀ ԿԳՍՍՆ ոսկե մեդալով: Կերպարվեստի բաժնի նեկավար և դասասուու Ալինա Շակորյանը պարգևատրվեց Երևանի քաղաքապետի ոսկե մեդալով:

Միջոցառման ժամանակ հիշատակվեցին այն երջան կահիշատակ արվեստագետների անունները, ովքեր դպրոցի կայացման ու զարգացման գործում մեծ դերակատարություն են ունեցել: Կոմպոզիտոր Շարություն Դելլայան, վոկալ արվեստի ռահվիրա, պրոֆեսոր Վալերի

միջնէ այսօր և նույնական իրենց լուման են ներդրել դպրոցի կայացման գործում. հայտնի նկարիչ Վալեհմիր Մարգարյանը «Վալմար», օպերային մեներգիչ Միքայել Չովակիմյանը, կոմսերվատորիայի պրոֆեսոր ժողովորդական արտիստուիի Անժելա Արարելյանը, կոմսերվատորիայի պրոֆեսոր Նորիկ Գալստյանը, կոմպոզիտոր Զենի Ասատրյանը, ժողովրդական արտիստ Արմեն Սահրունյանը, կոմպոզիտորիայի բաժնի դասարական արվեստի պարունական կատարությունների մեջ նշակույթը:

Դպրոցի ավարտին տեղի ունեցավ հյուրասիրություն և միջոցառման ժամանակակից արվեստագետների անունները: Կոմպոզիտոր Շարություն Դելլայան, վոկալ արվեստի ռահվիրա, պրոֆեսոր Վալերի

յանի անվան արվեստի դպրոցը նշակութային մեծ ու ջերմ օջախ է, որի պատերի ներքո անենորյա քրտնաշան աշխատանքի շնորհիկ կերտվում է Երևանի ամենակարևոր հենասյուններից մեկը մշակույթը:

ԱՆԱԿԱՆ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

Դ. Սարյանի անվ. արվեստի դպրոցի
քատերական բաժնի վարիչ և ուսուցչուի

Վспоминая великих...

Уходящий 2021 год был юбилейным для многих известных армянских композиторов. Это А. А. Спендиаров, А. А. Бабаджанян, Э. М. Мирзоян, А. Г. Худоян, Д. Г. Тер-Тадевосян, М. А. Кокжаев, Е. В. Еркянян и другие.

А. А. Спендиаров – один из основоположников армянской классической музыки. Выдающемуся армянскому композитору, дирижеру, педагогу, общественному деятелю, Народному артисту Армении Александру Афанасьевичу в ушедшем году исполнилось бы 150 лет.

К юбилею великого армянского композитора Институтом искусств НАН РА совместно с Домом–музеем А. Спендиарова и Союзом композиторов Армении с 14 по 16 декабря была организована Международная научная сессия “Александр Спендиаров – 150”, в которой приняли участие более 40 искусствоведов из разных стран – Латвии, России (в т.ч., Республики Саха, Республики Татарстан), Нидерландов, Украины и, конечно же, Армении и Арцаха.

Родившись в конце XIX века вдали от своей исторической родины, получив начальное образование в Крыму, со-прикоснувшись с родным армянским языком, будучи студентом юридического факультета Российского университета, получив всеобщее признание как маститый композитор и дирижер, А. А. Спендиаров оставляет привычное окружение, работу, благоустроенный быт и переезжает в Армению – во вновь строящуюся Армению, чтобы помочь опытом и исключительными знаниями развитию молодой, только что открывшейся консерватории, повысив тем самым культурный уровень республики и показав личный пример гражданского самосознания молодым музыкантам, последовавшим в дальнейшем его примеру.

Педагог А. Спендиарова, профессор Санкт–Петербургской консерватории Н. А. Римский–Корсаков, имел о своем ученике высокое мнение. О нем он говорил так: “Это подлинный талант”.

Широкой публике известны знаменательные произведения А. Спендиарова: баллада “Рыбак и фея”, оркестровая сюита “Крымские эскизы”, симфоническая картина “Три пальмы”, “Ереванские этюды” для оркестра, камерные и вокальные произведения, а также национальная опера “Алмаст”, написанная по поэме О. Туманяна “Взятие Тмак–берда”.

А. А. Спендиаров остался в памяти своих современников как скромный, отзывчивый, ответственный человек, чуткий педагог, прекрасный дирижер, преданный своей родине человек.

“М. Таривердиев нашел свой язык, совершенно неординарный и единственно ему присущий”, – так характеризует композитора Зара Долуханова. В уходящем году из-

вестному композитору, лауреату 18 международных премий, Народному артисту России Микаэлу Таривердиеву исполнилось бы 90 лет. Отец М. Таривердиева, Леон Навасардович, был родом из Карабаха – Шуши. Окончив финансово–экономический факультет, он переехал в Тбилиси, где и родился будущий композитор. Мать, Сатеник Григорьевна, была заведующей в Главном статуправлении. Композитор всю жизнь с признательностью и благоговением относился к С. Г. Акоповой, по инициативе которой начал учиться в Музикальной школе при Тбилисской консерватории. В становлении серьезного композитора в годы учебы в Музикально–педагогическом институте им. Гнесиных большую роль сыграл Арам Ильич Хачатурян.

Пожалуй, на территории постсоветского пространства трудно найти человека, который, независимо от возраста, не знал бы песни из кинофильмов “Семнадцать мгновений весны”, “Ирония судьбы, или с легким паром”. М. Таривердиев написал музыку к более, чем 130 кинофильмам. Однако профессиональным музыкантам известны также серьезные произведения композитора: симфония для органа “Чернобыль”, балет “Девушка и Смерть”, Концерт для альта и струнных, три концерта для органа, концерты для скрипки с оркестром, оперы “Кто ты?”, “Калиостро”, Фортепианное трио, вокальные циклы и другие. В последние годы в Арцахе нашей долгожданной гостьей стала Вера Григорьевна Таривердиева – музыковед, президент Благотворительного фонда Микаэла Таривердиева и арт–директор Международного конкурса органистов им. М. Таривердиева. Благодаря инициативе В. Таривердиевой не единожды были организованы Дни Микаэла Таривердиева в Арцахе. Концерты проходили в различных населенных пунктах республики, и, как утверждает жена композитора, Микаэл Таривердиев был услышан. История не терпит сослагательного наклонения, однако, уверены, если бы М. Таривердиев хоть раз побывал бы в Арцахе, он не остался бы равнодушен к своей исторической родине.

Э. Е. Газаров: “Для меня ничего не существует, кроме моего народа. Это не красивые слова. Это действительно так”. В 2021 году исполнилось бы 85 лет легендарному арцахскому композитору, исполнителю, аранжировщику, педагогу, общественному деятелю Эдуарду Ервандовичу Газарову. Редкий человек сегодня не вспоминает с улыбкой Эдуарда Ервандовича. Очнувшись на своей исторической родине лишь в конце 1970–х годов, он, будучи художественным руководителем Государственного ансамбля песни и танца НКАО, ясно и четко представлял себе задачи и пути развития творческого коллектива. В содружестве с карабахскими поэтами, такими, как С. Ханян, Г. Габриелян, А. Товmasян, Г. Ванян, Д. Микаелян и другими, Э. Газаров соз-

дает множество песен, оркестровые обработки армянских народных песен для ансамбля народных инструментов. Ансамбль с большим успехом выступал на сценах городов Союзных республик.

Первая симфония Э. Газарова “Карабах” была исполнена в 1980–х оркестром Гостелерадио Армении под руководством дирижера Геворга Мурадяна (ныне народный артист НКР). Ноктюрн для тромбона с оркестром исполнил Омар

Эдуард Газаров

Папикян (профессор ЕГК им. Комитаса, заслуженный артист Армении). В дальнейшем Э. Е. Газаров возглавил ДМШ им. Комитаса, затем музыкальное училище им. Саят–Новы. Здесь он проявил себя как профессиональный руководитель, чутко относящийся к коллективу и проблемам учебного процесса. В перестроенные годы, во время начавшегося Арцахского освободительного движения, Э. Газаров участвует в многочисленных митингах; обращается с письмом в ЦК партии, выступает в областной газете с категорической статьей, где в частности, говорится: “В нашей стране продолжают игнорировать самое святое и самое важное для нашего народа право – право на самоопределение”. Такая активная гражданская позиция, увы, не осталась незамеченной со стороны контролирующих сил. По воспоминаниям Альberta Safranyan (засл. деят. иск. НКР), во время бомбежек города, когда все спускались в подвалы, Э. Газаров начинал работать над Пятой симфонией. В содружестве с поэтом Сократом Ханяном был создан балет “Рузан”. На слова Аркадия Товmasяна композитор напишет Реквием, посвященный памяти павших за свободу родного края. Композитор был уверен: всю историю, которая сложилась за последние времена, надо отражать. Последний год жизни Э. Е. Газаров вынужден был провести в Израиле. Композитор был зачислен в Союз композиторов Израиля, произведения были изданы, симфонии исполнены. Однако, пережив все ужасы военного и послевоенного времени, пройдя через тяжелые испытания и оказавшись по предопределению судьбы снова на чужбине, он не мыслил себя вдали от родного края... Через творческое наследие Эдуарда Газарова красной нитью проходит идея служения искусству, Родине, народу.

Патриотизм предполагает гордость достижениями, культурой своей Родины, желание сохранять традиции, стремление защищать интересы своего народа. Судьбе не всегда удается преподнести всем равные возможности; судьба у каждого своя. Однако талант, дарованный судьбой человеку и реализованный при жизни во благо, становится в дальнейшем тем трамплином, который выводит родной народ на новую ступень самосознания и способствует его дальнейшей эволюции.

НИНА АКОПЯН
музыковед, преподаватель музыкального
колледжа им. Саят–Новы
г. Степанакерт

30 ЛЕТ СЛУЖЕНИЯ ИСКУССТВУ

9 декабря в Картийной галерее города Степанакерта состоялся концерт Государственного хора Арцаха под управлением Нины Григорян. Концерт был приурочен к 30–летнему юбилею коллектива. На вечере присутствовали министр ОНМС Арцаха Лусине Карапетян, замминистра Гаяне Григорян.

Свой коллектив Нина Григорян создала в первые годы становления НКР. Он состоял из студентов музыкального училища, педагогов музыкальной школы. Не было экономической платформы, на протяжении долгих лет хор жил и существовал, опираясь на свой энтузиазм. За время своей деятельности коллектив выступал в различных городах Армении, России и Европы, занимая призовое места в конкурсах. Хор под управлением Нины Григорян исполняет произведения армянских, зарубежных, русских композиторов. Наряду с маститыми именами звучат имена молодых армянских авторов. Однако независимо от программы концерта, в исполнении хора неизменно звучат песни Комитаса.

На юбилейном концерте прозвучали фрагменты из “Гloria” Франсиса Пулена (концертмейстер Надежда Акопян), хоровые произведения Сергея Танеева и Комитаса.

Выступив с поздравительной речью, министр, в частности, отметила, что за прошедшие 30 лет Н. Григорян вместе со своим хором продемонстрировала высокую исполни-

Государственный
хор Арцаха
под управлением
Нины Григорян

тельскую культуру, создав коллектив, который можно называть семьей. И в этой семье доминирует Комитас, символизируя ценностную систему Н. Григорян и ее хора.

По распоряжению президента Республики Арцах Заслуженной артистке РА Нине Григорян была вручена медаль “Вачаган Барепашт”.

К сожалению, исходя из сложившейся коронавирусной ситуации, в целях обеспечения безопасности, на юбилейном

концерте присутствовало минимальное число приглашенных гостей.

По окончании концерта присутствующие поделились воспоминаниями разных лет, связанными с хором, и принесли слова благодарности в адрес Нины Григорян.

НИНА АКОПЯН
музыковед
г. Степанакерт

ԵՊԿ ակադեմիական երգեսողության ամբիոնի գործունեությունը 100-ամյակի տարում

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի վկալ-տեսական ֆակուլտետի ակադեմիական երգեցողության ամբիոնը եռանդուն գործունեություն է ծավալել 2021 թվականի ընթացքում: Այն անփոփոխ են ամբիոնի վարիչ, պրոֆեսոր Գայանե Գեղամյանը և ամբիոնի քարտուղար, դոցենտ Արմենուի Բագինյանը:

2021 թվականին ամբիոնն ունեցել է բազմաթիվ միջազգային և հանրապետական մրցույթների և փառատոնների դաշտում:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի ուսանող Գայանե Եղիազարյանը արժանացել է Գրան պրի՝ International Online Festival "TOKYO-2021", I-ին մրցանակի՝ International Festival "GREECEs HOPE" և II-րդ մրցանակի՝ «Ռումանիայի» միջազգային մրցույթում (Moskovskiy Mekdundarodny konkurs molodyykh ispolnitelей russkogo romansa "Romanssiada"):

Պրոֆեսոր Ս.Կոլուսարյանի ուսանող Նավասարդ Հակոբյանն արժանացել էր I-ին մրցանակի՝ "Premier Opera Foundation" (ք.Եյլո-Յորը), III-րդ մրցանակի՝ "Jose Carreras Grand Prix", դիվլուսի (Կովենտ-Գրադեն, Ռեալ-Սարդիդ, «Կոմունուր», Բելգիայի բազմակիության և Սիֆիայի օպերային բատորուների կողմից)՝ "SOI scuola dell'opera Italiana Fiorenza Cedolins" մրցույթներում:

Ակտիվ մասնակցություն ցուցաբերեցին նաև դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի ուսանողները: Ակսել Ղավեյանը արժանացել էր III-րդ մրցանակի՝ "OPERA GROWN" II-րդ միջազգային մրցույթում (ք.Թրիլիսի), Արամ Խաչատուրյանը՝ III-րդ մրցանակի և Ալբերտ Տիգրանյանը՝ պատվիգրի «Լուսինեն Զաքարյանի անվան առաջին համրապետական մրցույթ»-ում:

Մարիամ Հովհաննիսյանը (դեկ.)՝ դոցենտ Լ.Վարդանյանը արժանացել էր III-րդ մրցանակի՝ «Լուսինեն Զաքարյանի անվան առաջին համրապետական մրցույթ»-ում; Գայանե Սահակյանը (դեկ.)՝ դասախոս Գ.Մարկոսյանը՝ II-րդ մրցանակի Վալերի Հարությունյանի անվան Մրցույթ-փառատոնում և հասուլկ մրցանակի Ուսական արիայի լսավորյան կատարման համար "Musica Sacra" միջազգային մրցույթում: «Ռումանիայի» միջազգային մրցույթում (Moskovskiy Mekdundarodny konkurs molodyykh ispolnitelей russkogo romansa "Romanssiada") Սարա Հակոբյանը (դեկ.)՝ պրոֆեսոր Գ. Գեղամյանը արժանացել էր II-րդ մրցանակի և Ալիկի Խաչատրյանը (դեկ.)՝ դասախոս Լ.Մարկոսյանը՝ դիվլուսի: Վալերի Հարությունյանի անվան Մրցույթ-փառատոնում դիվլուսիների էին արժանացել՝ Տիգրան Գրիգորյանը (դեկ.)՝ դասախոս Ա. Թամազովը, Քրիստին Գրիգորյանը (դեկ.)՝ պրոֆեսոր Ա. Մայիսյանը, Ծովինար Գևորգյանը (դեկ.)՝ պրոֆեսոր Ա. Թամազոսյանը: Թամարա Հովհաննիսյանը (դեկ.)՝ պրոֆեսոր Ա. Սեյրանյանը արժանացել է պատվիգրի «Լավագույն կատարում» անվանակարգում «Փարիլ 2021» երգի և պարի փառատոնում:

2021 թվականին տեղի էին ունեցել բազմաթիվ համերգներ, հուշ երեկոներ, թեմատիկ միջոցառումներ: Ակադեմիական մեմերգեցողության բաժնի ուսանողներն ակտիվ մասնակցություն էին ցուցաբերել ինչպես տարբեր միջոցառումներին, այնպես էլ համերես էին եկել դասարանական համերգներով, մեկնել հյուրախաղերի, երգել օպերային բեմում:

Պրոֆեսոր Կարինե Մկրտչյանի դասարանական համերգները տեղի էին ունեցել հոկտեմբերի 14-ին ք. Աշուրակի մշակույթի տանը՝ նվիրված 44-օրյա պատերազմի հերոս Գոր Թումանյանի հիշատակին; դեկտեմբերի 22-ին Ա.Խաչատրյանի անվան տուն-բանգարանում:

Դոցենտ Զույա Նավարյանի դասարանական համերգներն անց էին կացվել Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտի և ԵՊԿ IV հարկի դահլիճներում:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի ակադեմիական համերգները տեղի էին ունեցել սեպտեմբերի 30-ին: «Կյանքի ճանապարհ» բարեգործական հիմնադրամի կազմակերպար համերգը Յ. Շարամբերյանի անվան ժողովրդական արվեստի բանգարանում (Գայանե Եղիազարյան, Վարյա Եղիազարյան):

Պրոֆեսոր Արմենուի Բագինյանի դասարանական համերգները տեղի էին ունեցել դեկտեմբերի 23-ին Ա. Խաչատրյանի անվան տուն-բանգարանում:

Դոցենտ Նունե Մոլորայանը՝ հունիսի 28-ին Արմավիրի արվեստի պետական բոլեջում:

Դասախոս Լիլի Մարկոսյանի դասարանի սաներից է. Մակարյանը մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սուուրիայի կազմակերպար «Հայրենի եղերքի հնչյուններ» գրական-երաժշտական երեկոյին Ե. Չարենցի տուն-բանգարանում՝ 25.09.2021 թ.; Զ. Սարգսյանն ու Ս. Սիմոնյանը՝ «Երաժշտական Յինգարբիթ» միջոցառմանը Ա. Խաչատրյանի անվան տուն-բանգարանում՝ 23.12.2021 թ.; Զ. Սարգսյանը, Ս. Սիմոնյանը, Ա. Ավագյանը՝ Ղազական երաժշտական երեկոյի ժամանակակից արվեստի բանգարանում; Վ. Թորոյանը՝ ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սուուրիայի «Օրիենու և էվրիդիկ» օպերայի ներկայացմանը՝ 8 և 25.11.2021 թ.:

Դոցենտ Լիանա Վարդանյանի դասարանի սաներից Ա. Խաչատրյանը մասնակցել էր «Տաղարան» անսամբլի Բարոկկո երաժշտության համերգին՝ 15.10.2021 թ.; Ա. Խաչատրյանը և Ս. Հովհաննիսյանը՝ «Դիտոնե և էմեաս» երեկայացմանը Գյունդիրում՝ 13 և 15.11.2021 թ.:

Դոցենտ Զույա Նավարյանի դասարանի սան Մ. Ավագյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի կազմակերպար «Հայրենի եղերքի հնչյուններ» գրական-երաժշտական երեկոյին Ե. Չարենցի տուն-բանգարանում՝ 25.09.2021 թ., Գետաշենի երաժշտական սոսուրիայում՝ 05.10.2021 թ., Արդիկի արվեստի տանը՝ 25.10.2021 թ., ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սուուրիայի «Անուշ»-ի ներկայացմանը Սեղրածորում՝ 14.10.2021 թ. և Հրազդանում՝ 27.11.21 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սաներից Ա. Խաչատրյանը՝ մասնակցել էր «Տաղարան» անսամբլի Բարոկկո երաժշտության համերգին՝ 15.10.2021 թ.; Ա. Ղավեյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Դոն Պասկուալե» օպերային սոսուրիայում՝ 13.09.2021 թ., բացօքա համերգին՝ «Երերույիք տաճար»՝ 25.09.2021 թ.; Ա. Սահմկոնյանը՝ ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ»-ի ներկայացմանը Սեղրածորում՝ 13.09.2021 թ.; Ա. Սահմկոնյանը՝ մասնակցել էր Ա. Ղավեյանը՝ արվեստի տաճարում՝ 05.10.2021 թ., Ա. Շագանը՝ արվեստի տաճարում՝ 10.10.2021 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սան Զ. Գրիգորյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Դոն Պասկուալե» օպերային սոսուրիայում՝ 13.12.2021 թ., Ֆ. Շուբերտի «Ջենիսան» անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ»-ի օպերային սոսուրիայում՝ 18.12.2021 թ.; Ա. Շիգրանյանը՝ Կոմիտասի մասնակցությամբ՝ ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ»-ի օպերային սոսուրիայում՝ 13.09.2021 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սան Զ. Գրիգորյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ»-ի օպերային սոսուրիայում՝ 22.29.2021 թ. և 24.29.2021 թ.:

Դոցենտ Նունե Սուլայանի դասարանի սան Ա. Արաքելյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ» օպերային Սեղրածորում՝ 14.10.2021 թ. և Հրազդանում՝ 27.11.2021 թ., ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի կազմակերպար «Զարդի որյակալ» համերգին Արդիկի Տ. Մանսուրյանը՝ 17 և 20.07.2021 թ. և 06.11.2021 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սան Զ. Գրիգորյանը՝ մասնակցել էր Բերեխովենի 9-րդ սմֆոնիայի կատարմանը՝ 22.29.2021 թ. և 24.29.2021 թ.:

Դոցենտ Նունե Սուլայանի դասարանի սան Ա. Արաքելյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ» օպերային Սեղրածորում՝ 14.10.2021 թ. և Հրազդանում՝ 27.11.2021 թ., ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի կազմակերպար «Զարդի որյակալ» համերգին Արդիկի Տ. Մանսուրյանը՝ 14.10.2021 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սան Ա. Արաքելյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ» օպերային սոսուրիայում՝ 13.12.2021 թ., Ֆ. Շուբերտի «Ջենիսան» անվան օպերային սոսուրիայում՝ 13.07.2021 թ.; Ա. Ղակորյանը՝ անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ» օպերային սոսուրիայում՝ 13.09.2021 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սան Ա. Արաքելյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ» օպերային սոսուրիայում՝ 13.11.2021 թ.:

Դոցենտ Արմենուի Բագինյանի դասարանի սան Ա. Արաքելյանը՝ մասնակցել էր ԵՊԿ Ղազարոս Սահակյանի անվան օպերային սոսուրիայի «Անուշ» օպերային սոսուրիայու

